

образовательных учреждений Украины. Подчеркивается необходимость учета ценностей и мотивов курсантов, эффективность использования ситуаций профессионального и морального характера, уклонение от исправления ошибок при продуцировании устных высказываний высшего уровня.

Ключевые слова: психологические особенности, курсант, структура личности, подструктура направленности, военный брифинг, мировоззряд, самооценка.

SUMMARY

J. Nesyn. Consideration of psychological peculiarities of cadets while teaching English.

This article describes the main components of orientation substructure of a person defined by K. K. Platonov. The main part of the article refers to consideration of psychological peculiarities of cadets while teaching English. The necessity to take values and motives into account are highlighted as well as efficiency of usage professional and moral situations, and the fact that teacher should avoid correcting cadets at the moment of productive speaking.

Key words: psychological peculiarities, cadet, structure of personality, orientation substructure, military briefing, outlook, self-appraisal.

УДК 613.97:159.955.378.17

І. О. Павленко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

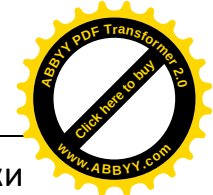
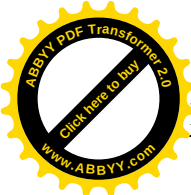
ФУНКЦІЇ ТА КОМПОНЕНТИ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядається проблема формування валеологічного мислення студентів – майбутніх учителів природничих спеціальностей. Визначаються основні функції валеологічного мислення, які допомагають розкрити його сутність, визначитись з розумінням змісту та внутрішньої структури; оскільки саме функції є цілісними властивостями валеологічного мислення.

Ключові слова: майбутні вчителі, основні функції валеологічного мислення, валеологічне мислення, здоров'язбереження, педагогічне мислення.

Постановка проблеми. В наш час існує гостра соціальна необхідність в організації освітнього процесу з позицій збереження здоров'я його учасників. Одним із основних його напрямків повинна стати підготовка педагогічних кадрів, здатних вирішувати завдання організації освітнього процесу, орієнтованого на збереження та зміцнення здоров'я всіх учасників освіти. «Реалізація аксеологічної функції освіти передбачає всебічний аналіз впливу навчально-виховного процесу на фізичне, психологічне, духовне здоров'я учня» [3, 203].

Педагогічна освіта покликана забезпечувати формування вчителя, здатного розвивати особистість дитини, зорієнтованого на свій особистий професійний саморозвиток і готового працювати творчо в закладах освіти різних типів. Варто також завжди пам'ятати і глибоко усвідомлювати, що вчитель несе моральну й юридичну відповідальність за збереження життя та здоров'я дітей на час перебування їх в навчальному закладі, піклування про яке покладено на нього суспільством.

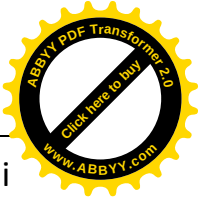
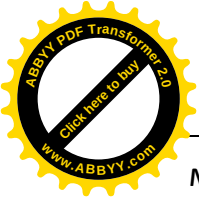
Домінантною складовою професійно-педагогічної підготовки студентів – майбутніх учителів – повинно бути формування у них валеологічного мислення як якості професійно-педагогічного мислення.

Аналіз актуальних досліджень. Існуюча джерельна база з проблеми формування творчої особистості вчителя представлена різноманітними підходами, серед яких Проблему здоров'язбереження в освіті досліджує багато авторів, а саме: основні дефініції здоров'язберігаючої педагогіки – В. М. Єфімова, С. Б. Жарікова; паритет освіченості та здоров'я – С. Серіков, М. Є. Коржова, Є. І. Пічугіна; формування здоров'язберігаючих ціннісних орієнтацій – Є. А. Башмакова, М. С. Бобринський, С. А. Закопайло; розвиток мотивації до здорового способу життя – В. І. Бобрицька, І. С. Бойченко, Д. В. Вікторов, Г. І. Власюк, О. Д. Дубогай, В. М. Оржеховська, І. І. Петренко, С. О. Свириденко, А. Б. Скоробагатий, А. І. Сологуб; формування здоров'язберігаючих компетенцій – Н. О. Белікова, Н. В. Гусак, В. В. Лобачев, Н. М. Самсутіна, М. Ю. Чуркіна, О. Н. Шкловська; методологію підготовки майбутніх педагогів до здоров'язберігаючої діяльності – Б. Т. Долинський, Л. М. Гречак, О. А. Клестова, М. В. Козуб, І. А. Кувшинова, Н. В. Пилук, М. С. Урум; культуру здоров'я – І. А. Башавець, А. І. Гришкіна, І. І. Малярчук, С. В. Менделєєва; теорію індивідуального здоров'я – Г. Л. Апанасенко, Л. А. Попова; педагогічні умови забезпечення здоров'язбереження в освіті – О. В. Жабокринська, М. І. Сентизова, В. І. Стригін; сучасні напрямки валеологізації освіти – М. С. Гончаренко, О. Б. Дворнікова, Т. Б. Книш, І. В. Поташнюк, С. М. Симоненко.

Названі дослідження є основою сучасної теорії і практики валеологічної діяльності. Водночас у загальному огляді наукових джерел про професійне становлення майбутнього педагога не виявлено спеціальних праць, присвячених формуванню валеологічного мислення майбутнього вчителя. Особливої актуальності набувають питання обґрунтування сутності, педагогічних механізмів і основних шляхів розвитку валеологічного мислення в умовах вищої педагогічної освіти.

Мета статті полягає у визначенні функцій валеологічного мислення, які допомагають розкрити його сутність, визначитись з розумінням змісту та внутрішньої структури, оскільки саме функції є цілісними властивостями валеологічного мислення.

Виклад основного матеріалу. Валеологічне мислення – мислення, що спрямоване на креативність у ставленні до власного здоров'я і здоров'я всіх оточуючих. Основою цього мислення є мотивація здорового способу життя і валеограмотність як «стан особистості, обумовлений розумінням сутності здоров'я і здорового способу життя, чіткою мотивацією здоров'ятворення,

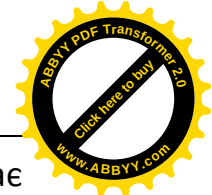
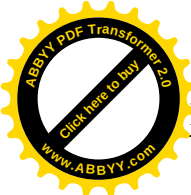

моральною готовністю вести здоровий спосіб життя, створювати, зберігати і зміцнювати своє здоров'я поруч з реалізацією своїх інтересів, схильностей і здібностей і дбайливим ставленням до здоров'я інших людей» [2, 34].

Валеологічне мислення є своєрідний погляд на мислення людини в узагальненому вигляді з позиції валеології. Виділення валеологічного мислення обумовлено тим, що здоров'я – це головна цінність, а його рівень повинен регулюватися, у першу чергу, безпосередньо людиною, шляхом певної організації власної життєдіяльності, трансформації мотиваційно-цінносної сфери, формування внутрішньої картини здоров'я. Саме тому особливе значення набуває формування валеологічного мислення майбутніх учителів, які відповідають за виховання підростаючого покоління. «Проникнення валеологічного світогляду необхідне до всіх галузей людського існування, так як здоров'я є найвищою цінністю людства і показником вірності обраного життєвого шляху» [1, 14].

Валеологічне мислення розглядається нами як складова професійно-педагогічного мислення. При цьому слід зазначити, що нас цікавить не новий вид мислення, а можливість спрямувати складний мисленевий процес до визначеної мети шляхом валеологізації педагогічного мислення. У такій постановці провідного завдання теоретичного аналізу мислення ми керуємося ідеєю С. Я. Рубінштейна, згідно з якою кожен так званий вид мислення – це особливий аспект загального мислення, яке характеризується загальними закономірностями. Однак, реалізується таке мислення спеціального виду як в загальному, так і в частковому, специфічним змістом відповідної науки. По відношенню до предмета нашого дослідження це значить, що зміст валеологічного мислення складається із змісту мислення як психологічного поняття і змісту якісної характеристики мислення з направленістю на конкретний об'єкт (збереження і зміцнення здоров'я) [4, 57].

Оскільки мислення, згідно з теорією О. Н. Леонтьєва, забезпечує досягнення результату будь-якого виду діяльності, що є внутрішнім відображенням зовнішньої діяльності, то від рівня розвитку даного виду мислення залежить ефективність педагогічної діяльності вчителя. Здоров'язберігаюча педагогічна діяльність, орієнтована на вирішення задач збереження й зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу, забезпечується, на нашу думку, новою якістю загального педагогічного мислення вчителя, а саме: направленістю мислення вчителя при вирішенні різних педагогічних ситуацій, так чи інакше пов'язаних зі здоров'ям учасників освіти. Таку спрямованість ми називаємо «валеологічним мисленням».

Зазначене трактування валеологічного мислення вимагає наповнення його конкретним змістом. З позиції теорії функціональних систем пояснив механізм мислення П. К. Анохін. Саме функція системи, або результат її активності, виявляється центральним моментом, детермінуючим його будову і діяльність. «Саме результат відбирає всі адекватні для даного моменту ступені свободи компоненти системи і фокусує їх зусилля на собі» [6, 105]. Функціональна система, на думку П. К. Анохіна, являє собою поєднання різних елементів організму, впорядкована взаємодія яких спрямована на досягнення корисного результату, що розглядається як системоутворюючий чинник.

Функція виражає дію, яка сприяє інтеграції компонентів у систему і збереженню системи як цілого. Функція обумовлює структуру об'єкту, при цьому у функціях у більшій мірі, ніж у структурі, відображається природа цілого, його специфіка і сутність. Функції виступають як властивості, що впливаючи на формування цілого як співвідношення частини і цілого, при якому частина забезпечує існування або якусь форму прояву цілого. Отже, в єдності структури і функції визначальною є функція.

Ґрунтуючись на даних висновках, ми вважаємо, що сутність валеологічного мислення може бути розкрита через його функції в структурі особистості взагалі та її компонентів, тобто функції валеологічного мислення є його цілісними властивостями [5, 37].

Валеологічному мисленню, як і всім іншим типам педагогічного мислення, властиві такі функції:

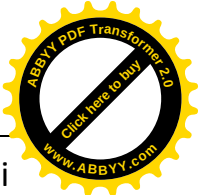
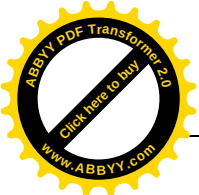
1. Функція професійної спрямованості і самостійності передбачає здібність студентів застосовувати здобуті знання і досвід у сфері здоров'язбереження в професійно-педагогічній діяльності, що сприяють збереженню і зміцненню здоров'я учнів.

2. Когнітивна: допомагає оперувати знаннями про здоров'я людини, усвідомлювати сутність і необхідність здорового способу життя.

3. Розвиваюча: реалізується у процесі формування навичок ведення здорового способу життя, вміння усвідомлювати системи заходів, які сприяють оздоровленню організму людини, вміння установлювати взаємозв'язки між організмом людини й оточуючим середовищем.

4. Виховна: проявляється у формуванні валеологічного світогляду, під яким розуміють систему переконань особистості, валеологічні погляди і обумовлені ними зв'язки-висновки.

Валеологічні погляди являють собою певну оцінку чинників і явищ здорового способу життя здорової людини.

Валеологічні знання-висновки утворюються через основні операційні і змістовні сторони напрямків здорового способу життя. Необхідно дати можливість кожному усвідомити відповідальність за стан свого здоров'я, розвивати інстинкт самозбереження, формувати стереотипи безпечної поведінки і водночас почуття власної гідності, самоповаги, самоаналізу, самооцінки. На основі валеологічних знань створити позитивну мотивацію ведення здорового способу життя.

Таким чином, виховна функція валеологічного мислення виражається у почутті обов'язку і відповідальності за своє здоров'я та здоров'я своїх вихованців, у набутті навичок ведення здорового способу життя і діяльності, які сприяють оздоровленню організму, розкриттю резервних можливостей людини.

5. Організаторська: складається зі стимулювання діяльності, що сприяє збереженню та зміцненню здоров'я, використання оздоровчих технологій в освіті, набуття навичок валеологічного супроводження навчального процесу.

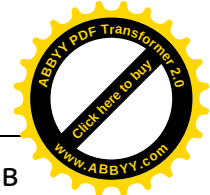
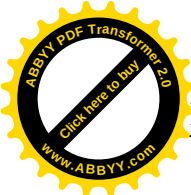
6. Прогностична: полягає в розвитку вмінь передбачати можливі наслідки тих чи інших дій людини по відношенню себе та оточуючих, а також наслідки порушення здорового способу життя.

Поряд із цими функціями ми виділили діагностичну, яка дозволяє індивіду об'єктивно оцінювати, виявляти, в якому стані знаходиться його власне здоров'я і здоров'я оточуючих.

Валеологічне мислення припускає і присутність валеологічного ідеалу, тобто уявлення суб'єкта про те, якими валеологічними якостями він повинен володіти, до чого повинен прагнути, що повинен виховувати у своїй педагогічній діяльності. Валеологічні якості особистості: відповідальність за своє здоров'я і здоров'я інших учасників освітнього процесу, безконфліктність, емпатія, тактовність, доброта, милосердя, чуйність, терпіння і наполегливість у вирішенні поставлених завдань.

Реалізувати названі функції дозволяють наступні компоненти, виділені нами у структурі валеологічного мислення: когнітивний; мотиваційно-ціннісний; рефлексивно-оціночний; поведінковий.

Когнітивний – компонент відображає знання й уявлення майбутніх учителів в області валеології: факти, свідчення, висновки, узагальнення, відображення основних напрямків взаємодії людини з самою собою, з іншими людьми, з оточуючим середовищем; знання про здоровий спосіб життя, традиційні і нетрадиційні методи оздоровлення, стимуляцію потенційних резервів організму; а також ступінь оволодіння

практичними вміннями і навичками з реалізації валеологічних принципів у освітньому процесі.

Мотиваційно-ціннісний компонент становить собою сукупність соціальних настанов, мотивів, нахилів, інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій та сформованих психологічних властивостей, які визначають рівень розвитку мотиваційної сфери майбутніх учителів по відношенню до валеологічних проблем та спонукають здійснювати валеологічну діяльність на практиці.

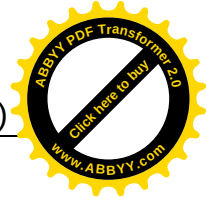
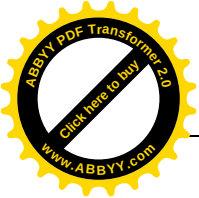
Рефлексивно-оціночний компонент характеризує саморегуляцію своєї діяльності на основі усвідомлення теоретичних знань і практичного досвіду, самого себе в результаті спілкування з іншими людьми.

Накопичений особистістю індивідуальний досвід і знання реалізуються в практичній діяльності (як діяльнісний компонент валеологічного мислення). Діяльнісний компонент валеологічного мислення містить вміння і навички збереження і зміцнення здоров'я; зумовлює усвідомлений вибір змісту, форм, засобів і методів включення суб'єктів навчання в освітній процес без втрат для здоров'я на основі сформованої системи навичок і вмінь, необхідних для послідовного здійснення валеологічної діяльності.

Висновки. Таким чином, окреслені функції та компоненти валеологічного мислення майбутнього вчителя допомагають визначитись з розумінням його змісту та внутрішньої структури, оскільки, на нашу думку, що сутність валеологічного мислення може бути розкрита через його функції у структурі особистості взагалі та її компонентів, тобто функції валеологічного мислення є його цілісними властивостями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г. Л. Место науки «Валеология» в универсальной десятичной классификации / Г. Л. Апанасенко // Матеріали VII міжнар. науково-практичної конф. [«Валеология: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку»], квітень 2009 р. : у 3-х т. / За ред. М. С. Гончаренко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – Т. 1. – 319 с. – Т. 2. – 264 с.
2. Колбанов В. В. Валеология. Основные понятия, термины, определения / В. В. Колбанов. – Санкт-Петербург, 1998 – 72 с. .
3. Пустовалова Е. В. Аксиологический подход к проблеме здоровья в образовании / Е. В. Пустовалова, Ю. А. Лукин // Философия образования. – 2006. – № 1 (15). – 201 с.
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Полиграфкнига, 1946. – 704 с.
5. Степкина Е. В. Формирование валеологического самосознания будущих учителей на начальном этапе профессиональной подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Степкина Елена Владимировна. – Волгоград, 2001. – 124 с.
6. Шабельников В. К. Функциональная психология / В. К. Шабельников. – М. : Академический проект, 2004. – 592 с.

РЕЗЮМЕ

И. О. Павленко. Функции и компоненты валеологического мышления будущих учителей естественных специальностей.

В статье рассматривается проблема формирования валеологического мышления студентов – будущих учителей естественных специальностей. Определяются основные функции валеологического мышления, которые помогают раскрыть его сущность, определиться с пониманием содержания и внутренней структуры, поскольку именно функции являются целостными свойствами валеологического мышления.

Ключевые слова: будущие учителя, основные функции валеологического мышления, здоровьезбережение, педагогическое мышление.

SUMMARY

I. Pavlenko. Functions and components of valeological thinking of future teachers of natural specialties.

The article considers the problem of formation of valeological thinking of students – future teachers of natural specialties. The main functions of valeological thinking that help to reveal its essence are identified the understanding of the content and internal structure is determined, because functions are holistic properties of valeological thinking.

Key words: future teachers, functions, valeological thinking, health safety.

УДК 615.851.4–057.875:796.035:374.1

О. Р. Сидоренко, І. О. Павленко, В. М. Азаренков

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ ВНЗ В САМОСТІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті розглядається особливості організації оздоровчої діяльності студентів спеціальної медичної групи ВНЗ з позицій особистісно орієнтованого підходу. Проведене теоретичне дослідження навчальних програм з фізичного виховання. Розглядаються концептуальні засади новітніх технологій. Надано рекомендації з організації з організації самостійних оздоровчих занять для студентів спеціальних медичних груп ВНЗ.

Ключові слова: студенти, фізичне виховання, самостійні заняття, оздоровчі технології.

Постановка проблеми. В сучасній педагогічній освіті, зокрема у ВНЗ, існує необхідність вдосконалення організаційно-методичних аспектів фізкультурно-оздоровчої роботи зі студентами спеціальної медичної групи на основі використання самостійних занять оздоровчої спрямованості. Постійне зростання навчального навантаження студентів зумовлює зниження їх рухової активності. Саме тому для покращення здоров'я студентів спеціальних медичних груп необхідні індивідуальні оздоровчі самостійні заняття, а не тільки заняття з фізичного виховання.

Аналіз актуальних досліджень. Автори В. А. Друзь, О. С. Куц доводять, що систематичні заняття фізичними вправами підвищують стійкість до емоційних стресів, підтримують розумову працездатність, сприяють підвищенню успішності студентів, а Г. Л. Апанасенко, Е. Г. Буліч,